

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060201

DOM
2020-11-16
Stockholm

Mål nr
M 2295-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-02-08
i mål nr M 3184-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljönämnden i Halmstads kommun
Box 153
301 05 Halmstad

Motpart

Halmstads kommun genom Barn- och ungdomsnämnden i Halmstads kommun
Box 155
301 05 Halmstad

SAKEN

Förbud att driva skol- och fritidsverksamhet i paviljonger på fastigheten Krönikan 2
i Halmstads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1603519

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljönämnden i Halmstads kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa nämndens förbud att driva skol- och fritidsverksamhet i paviljongerna på den aktuella fastigheten med undantag av punkt 3 och 5 i beslutet.

Halmstads kommun, genom Barn- och ungdomsnämnden i Halmstads kommun, har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras och hemställt att ett eventuellt förbud ska gälla först 12 månader efter att Mark- och miljööverdomstolens avgörande har fått laga kraft.

Parterna har anfört i huvudsak detsamma som i underinstanserna. De har gett in viss kompletterande utredning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till om ljudnivån utomhus och inomhus samt partikelhalten bör föranleda att kommunen förbjuds att driva skol- och fritidsverksamhet i paviljongerna.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömningar.

Partikelhalt och ljudnivå inomhus

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömningar avseende dessa faktorer.

Ljudnivå utomhus

Den nuvarande skolgården till Furulundsskolan är 17 290 m² stor och den tillkommande skolgården för de två provisoriska paviljongerna har en sammanlagd yta på 1 730 m². Villkoret avser åtgärder på den nuvarande skolgården.

Skolgården är att betrakta som en äldre skolgård enligt Naturvårdsverkets tillsynsvägledning - Riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik (NV-

01534-17). Enligt vägledningen bör ljudnivån understiga 55 dBA ekvivalent och 70 dBA maximalt på de delar av gården som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet.

Beräkningarna i den av kommunen åberopade utredningen visar att den tillkommande skolgården klarar aktuella riktvärden. Detta gäller även större delen av den nuvarande skolgården. Den drygt 100 meter långa och relativt breda ytan längs med de befintliga skolbyggnaderna och Wrangelsgatan (vilken ligger på norra sidan) klarar dock inte riktvärdena. Detta gäller också en drygt 150 meter lång och ca fem meter smal remsa utmed Karl Ifvarssons gata (på östra sidan) och en mindre del av Nämndemansgatan (på södra sidan). Vid skolgårdens sydvästligaste hörn finns också en yta med ljudnivåer kring riktvärdena. Den ytan anges vara under omvandling till bostadsområde och har därför inte bedömts.

Skolgårdens yta avses utökas med ca 10 % i anslutning till paviljongerna vilka ligger på den västra sidan om den nuvarande skolgården. Överskridanden av riktvärdena beräknas endast ske vid den befintliga skolgården och på en yta som har uppskattats motsvara ca 20 % av den totala skolgården.

Kommunen har anfört att önskade bullernivåer kan erhållas med uppförande av bullerplank och att kostnaderna för detta uppgår till 2,5–3 miljoner kronor mot Wrangelsgatan och till ca 3 miljoner kronor för ett plank mot Karl Ifvarssons gata. Om den sistnämnda gatan har kommunen tillagt att ett plank är mindre lämpligt eftersom hämtning och lämning av eleverna sker där.

Det av miljönämnden utfärdade förbudet avser driften av skol- och fritidsverksamhet i de ännu inte uppförda paviljongerna och rör alltså inte driften av den nuvarande verksamheten på Furulundsskolan. Behovet av bullerdämpande åtgärder är samtidigt helt lokaliserat till mer perifera delar av den nuvarande skolgården.

Mark- och miljööverdomstolen ansluter sig mot denna bakgrund till mark- och miljödomstolens bedömningar och anser att det inte är rimligt att villkora

verksamheten i paviljongerna med att hela skolgården ska uppfylla av länsstyrelsen bestämda ljudnivåer. Miljönämndens överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Lars Olsson, referent, tekniska rådet Mikael Schultz samt tf. hovrättsassessorn Sanna Ordenius.

Föredragande har varit Anna Nordenskjöld.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-02-08
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 3184-18

KLAGANDE OCH MOTPART

1. Barn- och ungdomsnämnden i Halmstads kommun
Box 155
301 05 Halmstad

2. Miljönämnden i Halmstads kommun
Box 153
301 05 Halmstad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Hallands läns beslut den 26 juli 2018 i ärende nr 505-5412-17, se bilaga 1

SAKEN

Förbud att driva skol- och fritidsverksamhet i paviljonger på fastigheten Krönikan 2 i Halmstads kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår Miljönämnden i Halmstads kommuns överklagande.

Med ändring av länsstyrelsens beslut upphäver mark- och miljödomstolen förbudet för den anmälda verksamheten och försiktighetsmåttan i punkterna 1, 3 och 4 i Miljönämnden i Halmstads kommuns beslut den 10 juli 2017, Mn § 67.

BAKGRUND

Barn- och ungdomsnämnden i Halmstads kommun anmälde enligt 38 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd till miljönämnden i samma kommun att skol- och fritidsverksamhet ska bedrivas i Furulundsskolans paviljonger inom fastigheten Krönikan 2.

Som svar på anmälan beslutade miljönämnden den 10 juli 2017 att förbjuda barn- och ungdomsnämnden att driva skol- och fritidsverksamhet i paviljongerna fram till dess att:

1. Avhjälpande åtgärder har vidtagits på hela den redovisade lekytan utomhus på 19 020 m² för Furulundsskolan så att ljudnivån inte överskrider 50 dB(A) ekvivalent och 70 dB(A) maximalt.
2. Avhjälpande åtgärder vidtas så att partikelhalten PM10 som årsmedelvärde och dygnsmedelvärde på fastigheten Krönikan 2 stadigvarande underskrider 15,0 µg/m³ och 30,0 µg/m³.
3. Avhjälpande åtgärder vidtas så att vibrationerna inte överskrider 0,40 mm/s i de lokaler tillhörande paviljongerna som elever har tillträde till.
4. Skriftlig redovisning inkommit till miljönämnden som uppvisar ljudnivåer inomhus, i de lokaler tillhörande paviljongerna som elever har tillträde till, som maximalt uppgår till 30 dB(A) ekvivalent respektive 45 dB(A) maximalt.
5. Det säkerställs att samtliga elever på Furulundsskolan på fastigheten Krönikan 2 har tillgång till 30 m²/elev lekyta utomhus. Schemaläggning i syfte att kringgå kravet på storlek per elev godtas inte.

Barn- och ungdomsnämnden överklagade beslutet till Länsstyrelsen i Hallands län (länsstyrelsen) som upphävde punkterna 2 och 5 i miljönämndens beslut och ändrade punkten 1 på så sätt att ljudnivån på skolgården inte får överskrida 55 dB(A) ekvivalent och 70 dB(A) maximalt. Punkten 3 ändrades på så sätt att vibrationerna inte får överskrida 1,0 mm/s i de lokaler tillhörande paviljongerna

som elever har tillträde till. I övrigt avslogs överklagandet och förbudet mot skol- och fritidsverksamheten kvarstod således.

YRKANDEN M.M.

Miljönämnden i Halmstads kommun (miljönämnden) har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att mark- och miljödomstolen ska fastställa miljönämndens beslut med undantag av punkten 5 såvitt avser storleken på lekytan.

Miljönämnden har vidhållit vad den anförde i sitt beslut den 10 juli 2017 och hos länsstyrelsen (utom det gällande punkten 5) samt tillagt eller framhållit bl.a. följande.

Störningarna på platsen är inte ringa och det är fråga om flera störningar och olägenheter som samverkar på platsen. En samlad bedömning av olägenheterna på platsen som kan leda till uppenbara risker för olägenheter för barns hälsa medför vidare att miljönämnden bedömer att försiktighetsprincipen ska tillämpas. Detta innebär bland annat att om rättsläget är oklart så ska vid tillämpning av riktvärden det lägre gälla. Om miljönämnden ska ta hänsyn till att det är tillfälliga lokaler och att de behöver ligga i nära anslutning till skolan så måste nivåerna avseende buller, partiklar, buller inomhus och vibrationer uppfyllas enligt precisering i miljönämndens beslut. Fram till att detta uppfylls så ska skol- och fritidsverksamhet i paviljongerna förbjudas.

Miljönämnden vill framhålla att ljud och störningar på platsen inte enbart kommer från väg- och spårtrafik vid Furulundsskolan, och därmed ska även Naturvårdsverkets riktvärden för industri- och verksamhetsbuller beaktas. Etablering av nya bostäder planeras på fastigheten angränsande till Furulundsskolans paviljonger.

Naturvårdsverket anger i sin vägledning "Riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik" att om rimliga försiktighetsmått inte kan vidtas för att i

tillräcklig grad begränsa störningarna till en ny skolgård kan lokaliseringen av skolan och dess skolgård bedömas vara otillåten (miljöbalken 2 kap 6 §).

Miljönämnden anser att det är skäligt att olägenheterna på platsen ska åtgärdas. Det är enligt anmälan 300 personer i Furulundsskolans paviljonger (antal elever är totalt 707 stycken på Furulundsskolan enligt barn- och ungdomsförvaltningen 2018-09-18). Förutsättningarna på platsen och att det kommer att krävas omfattande åtgärder har varit kända minst sedan detaljplanarbetet (miljökonsekvensbeskrivning för detaljplan mars 2014 och planbeskrivning antagen i kommunfullmäktige 2015-06-16). Vid kontakt med lärare och elever på plats så upplever de bullret störande och miljöförvaltningen delar deras åsikt att bullret upplevs störande.

Miljönämnden vill också betona att olägenheter kan uppstå vid lägre nivå om samverkan sker med andra störningskällor, t.ex. luftföroreningar.

Furulundsskolans paviljonger är placerade ca 50 meter från järnvägen, ca 30 m Wrangelsleden, ca 70 m från industriområde och 250 m från Räddningstjänstens utfart. Skolgården utsätts för höga ljudnivåer från väg- och spårtrafik, verksamheter och byggarbetsplatser, vibrationer från spårtrafik och luftföroreningar ifrån trafik vilket påverkar skolan både inom- och utomhus.

Att skolgården utsätts även för andra ljud än från väg- och spårtrafik framgår av inlämnad rapport i barn- och ungdomsnämndens överklagande av miljönämndens beslut.

Nationell samordning av omgivningsbuller har i dokument ”Buller och vibrationer från väg- och spårtrafik”, godkänd av styrgruppen 2014-09-11, beskrivit tidigare oklarheter vad gäller myndigheternas vägledningar med bland annat följande: När det förekommer flera bullerkällor – till exempel buller från olika trafikslag, och samtidigt kanske även andra störningskällor – bör det tas hänsyn till att störningsupplevelsen förstärks. Svenska riktvärden för buller från väg-, spår respektive flygtrafik avser ljudnivåer för vart och ett av de enskilda trafikslagen.

Om dessa riktvärden tillämpas strikt i en situation med flera olika bullerkällor, kan risken för störning underskattas. Även om riktvärdena inte överskrids för de enskilda trafikslagen kan den sammanlagda ljudnivån vara högre.

I dokumentet beskriver de vidare att en hög samtidig belastning av både väg- och tågtrafik medför att mängden tysta perioder under dygnet minskar. Dessa perioder är väsentliga för vila och återhämtning såväl dagtid som under natten. I en dom från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD), målnummer M 1472-13, återförvisade domstolen ett ärende till en nämnd för fortsatt handläggning. Det fanns skäl, trots att ljudnivåerna för buller som förespråkas i infrastrukturpropositionen från väg- och järnvägstrafik inte överskreds, att närmare utreda och bedöma kombinations-effekter av buller och vibrationer från järnvägs- och vägtrafik samt kombinations-effekter av buller från trafikslagen. Mot denna bakgrund ansåg MÖD att det föreföll rimligt att det skulle ske en samtidig utredning av buller och vibrationer samt bedömning av om det fanns möjliga och rimliga åtgärder för att dämpa olägenheter.

Miljönämnden anser att en samlad redovisning av ljudstörningarna på platsen saknas. Flera trafikslag och verksamheter innebär flera bullerkällor som leder till att störningen ökar. När bullerkällorna beräknas var och en för sig blir den samlade ljudbilden på platsen inte överensstämmande med upplevelsen för eleverna.

Miljönämnden instämmer i länsstyrelsens bedömning att barn- och ungdomsnämnden under alla förhållanden inte har visat att ljudnivån på skolgården inte överstiger 55 dB(A) ekvivalent respektive 70 dB(A) maximalt.

Miljönämnden vill betona att något beslut eller åtgärd från barn- och ungdomsnämndens sida för att sänka partikelhalten på platsen inte har fattats, beställts eller redovisats.

Den partikelrapport som barn- och ungdomsnämnden hänvisar till i sitt överklagande är generell för kommunen och rapportens värden är ifrågasatta sedan

tidigare av miljönämnden då de troligen är en underskattning. I SMHI:s rapport har använts värden för trafik, väder och mätningar från 2014 och tidigare och en grov och osäker modellering har använts som sedan schablonräknades generellt för hela kommunen.

Miljönämnden har granskat tre platsspecifika partikelutredningar utmed Wrangelsleden som alla visar på halter över $15 \mu\text{m}^3$. De hälsobaserade lågrisknivåerna överskrids på platsen och regeringens precisering av miljömålet Frisk luft för partiklar (PM10) $15 \mu\text{m}^3$ överskrids på platsen.

I planbeskrivningen för antagen detaljplan 2015-06-16 anges på sidorna 32-33 att partikelhalten beräknas 2020 till $18 \mu\text{m}^3$. I rapport nr 2013-56, granskningsdatum 2013-08-27 i ett tidigare projekt för etablering av en förskola på samma plats som Furulundsskolans paviljonger visar på partikelhalter för PM10 på $18 \mu\text{m}^3$.

För en förskoleetablering, Kastanjeallén, ca 800 meter bort från Furulundsskolans paviljonger utmed samma trafikled, Wrangelsleden, men med ett längre avstånd från vägen redovisas en rapport daterad 2017-06-29 av Sweco årsmedelhalter partikelhalter av PM10 på $16,4 \mu\text{m}^3$ gynnsamt och $18,1 \mu\text{m}^3$ ogynnsamt.

Enligt miljöbalken ska en plats som är lämplig väljas med minsta intrång i människors hälsa och miljö. Ju längre bort från en stor väg skolan placeras ju bättre ur partikelsynpunkt. Vägen bidrar till en högre partikelhalt jämfört med bakgrundsnivån. Placeringen är en av de sämre i Halmstads kommun för en skolverksamhet.

Miljönämnden bedömer att åtgärder behöver vidtas på Wrangelsleden för att minska partikelhalterna på alla de ytor som tillhör Furulundsskolan på Krönikan 2. Beslut och beställningar ska kunna uppvisas som säkerställer att åtgärder ska utföras kontinuerligt så länge paviljongerna är på plats. När det sedan gäller den påstådda åtgärden i form av våtsopning av Wrangelsleden kan konstateras att teknik- och fritidsförvaltningen så sent som 23 augusti 2018 inte har fått någon

beställning på våtsopning. Barn- och ungdomsnämnden har således inte visat att denna försiktighetsåtgärd kommer att genomföras. Sammanfattningsvis gör alltså miljönämnden gällande att barn- och ungdomsnämnden inte har visat att den i nämndens beslut i punkten 2 angivna partikelhalten underskrids.

Miljönämnden vill även beträffande vibrationer betona att olägenheter kan uppstå även vid lägre nivåer om samverkan sker med andra störningskällor. Miljönämnden anser att det är en fråga om nyetablering på platsen och att undervisningslokaler kan jämföras med lokaler där människor stadigvarande vistas. Barn kan inte själva välja platsen och är känsligare för störningar. De befinner sig i undervisningslokalerna stadigvarande en större del av sin vakna tid på skoldagarna (se bland annat MÖD:s avgörande i mål nr M 238-00 där domstolen likställde känsliga miljöer såsom vård- och undervisningslokaler med bostadsmiljöer).

Länsstyrelsen konstaterar i sitt beslut att rättsläget är oklart avseende vilka riktvärden för vibrationer som ska gälla i undervisningslokaler. Miljönämnden gör därför gällande att den miljörättsliga försiktighetsprincipen ska tillämpas, vilket innebär att det av nämnden fastställda riktvärdet om 0,40 mm/s ska gälla.

Vibrationer kan ge upphov till lågfrekventa ljud och stomljud. Paviljongernas konstruktion, två våningar av trä, uppfyller inte det behov av hänsynstagande av konstruktion som i planbeskrivningen för området konstaterades vara nödvändig för att olägenhet för människors hälsa inte ska uppstå.

Avslutningsvis instämmer miljönämnden i länsstyrelsens bedömning att barn- och ungdomsnämnden under alla förhållanden inte har visat att vibrationerna underskrider 1,0 mm/s.

När det gäller ljudnivå inomhus instämmer miljönämnden i länsstyrelsens bedömning att barn- och ungdomsnämnden inte har visat att riktvärdena för inomhusbuller i Folkhälsomyndighetens allmänna råd är uppfyllda.

Barn- och ungdomsnämnden i Halmstads kommun (barn- och ungdomsnämnden) har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra det på så sätt att förbudet mot den anmälda verksamheten upphävs. Barn- och ungdomsnämnden har även yrkat att vad länsstyrelsen beslutat i fråga om punkt 1 i miljönämndens beslut gällande ljudnivå utomhus, endast ska avse de tillkommande utomhusytor som tillhör den anmälda verksamheten i paviljongerna (ca 900 + 830 m²).

Barn- och ungdomsnämnden har vidhållit vad den anförde och åberopade i underinstanserna samt har tillagt eller framhållit bl.a. följande.

Den anmälda verksamheten lever upp till de krav gällande ljudnivå utomhus (punkten 1), vilka fastställts genom länsstyrelsens beslut avseende de tillkommande utomhusytor som tillhör den i ärendet anmälda verksamheten i paviljongerna (900 + 830 m²), varvid skäl att förbjuda verksamheten saknas.

Det är endast de tillkommande utomhusytorna (900 + 830 m²) som utgör skolgård till den i förevarande ärende anmälda verksamheten i paviljongerna och som sålunda skall prövas i målet vad avser buller m.m. Övriga utomhusytor tillhör den befintliga Furulundsskolan och är inte föremål för prövning i målet.

För det fall att hela Furulundsskolans utomhusytor (19 020 m²) skall prövas i målet bedöms verksamheten, efter vidtagande av skyddsåtgärder, kunna leva upp till de krav gällande ljudnivå utomhus (punkten 1), vilka fastställts genom länsstyrelsens beslut avseende ca 95 % av skolgården. För resterande ca 5 % av skolgården bedöms inga skyddsåtgärder vara lämpliga, och i vart fall inte rimliga enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Skäl att förbjuda verksamheten saknas därför.

Den anmälda verksamheten lever upp till de krav gällande vibrationer (punkten 3) och ljudnivå inomhus (punkten 4) vilka fastställts genom länsstyrelsens beslut den 26 juli 2018, varvid skäl att förbjuda verksamheten saknas.

ÅF Infrastructure AB har utfört mätningar och beräkningar av buller och vibrationer avseende den anmälda verksamheten. För att tydliggöra resultatet av mätningar och beräkningar avseende väg- och järnvägstrafik har ÅF Infrastructure AB upprättat rapporterna "Furulundskolan – Förtydligande avseende bullerfrågor" den 8 oktober 2018 samt "Furulundsskolan – Vibrationsmätning paviljonger" den 7 september 2018. Av de aktuella handlingarna framgår att den anmälda skolverksamheten i paviljonger på fastigheten Krönikan 2 lever upp till de krav gällande ljudnivå utomhus (punkten 1), vibrationer (punkten 3) samt ljudnivå inomhus (punkten 4) som fastställts genom länsstyrelsens beslut. I den förtydligande rapporten görs även en sammanvägning av vägbuller och spårtrafik, på sätt som efterfrågats av länsstyrelsen. Som framgår av den förtydligande rapporten innehålls de aktuella riktvärdena även efter en sådan sammanvägning. Det klargörs vidare i den förtydligande rapporten att utförda beräkningar/mätningar inte utgör en ögonblicksbild, på sätt som länsstyrelsen menar i sitt beslut, samt även att utgångspunkt tagits i de verkliga förhållandena på plats.

ÅF Infrastructure AB har även utfört beräkningar avseende hela den befintliga skolgården tillhörande Furulundsskolan (19 020 m²) i rapporten "Furulundskolan Trafikbullerutredning skolgård" den 23 oktober 2018.

Länsstyrelsen har fastställt att den aktuella skolgården utgör en "äldre skolgård" enligt Naturvårdsverkets riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik. Enligt riktvärdena för "äldre skolgård" bör ljudnivån inte överskrida 55 dB(A) ekvivalent för dygn eller 70 dB(A) maximalt gällande de delar av gården som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet. Länsstyrelsen har i sitt beslut angivit att ljudnivån på skolgården inte får överskrida 55 dB(A) ekvivalent och 70 dB(A) maximalt.

Utomhusytorna som utgör den totala skolgården för Furulundsskolan framgår av markerade ytor på ritning utgörande figur 1 i rapporten Furulundskolan Trafikbullerutredning skolgård. De blåmarkerade ytorna på ritningen utgör befintliga utomhusytor för Furulundsskolan (17 290 m²) och de grönfärgade ytorna

avser tillkommande ytor tillhörande den anmälda verksamheten i paviljongerna (900 + 830 m²).

Miljönämnden har i sitt beslut angivit att åtgärder skall vidtas så att ljudnivån utomhus inte överskrider vissa nivåer avseende utomhusyta omfattande 19 020 m². Denna area utgör alltså den totala utomhusytan för hela Furulundsskolan.

Länsstyrelsen har i sitt beslut inte angivit någon ändring avseende vilka ytor som skall omfattas av beslutet, utan endast vilka värden som skall vara gällande för ljudnivån. Av länsstyrelsens beslutsmotivering framgår dock att de uppgifter som legat till grund för länsstyrelsens beslut avseende bl.a. bullerskärmar, samt av barn- och ungdomsnämnden redovisade handlingar benämnda "bilagor A1 -A3", avser de tillkommande utomhusytorna som tillhör paviljongerna (900 + 830 m²). Eftersom länsstyrelsen på inget sätt kommenterat ljudnivån på övriga befintliga utomhusytor tillhörande Furulundsskolan (17 290 m²), eller avsaknaden av mätningar/beräkningar avseende dessa ytor, får ifrågasättas vilka ytor som egentligen varit avsedda att omfattas av länsstyrelsens beslut.

Barn- och ungdomsnämnden gör gällande att den utomhusyta som skall prövas med hänsyn till ljudnivån utomhus endast är de två tillkommande ytor om 900 + 830 m² som tillhör den anmälda verksamheten i paviljongerna. Övriga utomhusytor tillhör den befintliga verksamheten vid Furulundsskolan. Skälet till att uppgifter om hela Furulundsskolans skolgård (19 020 m²) förekommit i barn- och ungdomsnämndens kompletterande anmälan avseende verksamheten är för att klargöra att eleverna, med hänsyn till miljönämndens krav avseende utomhusytans storlek, även har tillgång till ytterligare utomhusytor, utöver de två ytor som tillhör paviljongerna. Detta innebär dock inte att hela Furulundsskolans skolgård omfattas av anmälan av verksamheten på sätt att ljudnivån avseende hela den befintliga utomhusytan (19 020 m²) är aktuell för prövning inom ramen för det förevarande målet.

Eleverna som går i paviljongerna har utöver tillgång till den befintliga skolgården även tillgång till andra ytor i den ordinarie Furulundsskolans lokaler för bl.a.

specialämnena, bibliotek och idrott. Detta innebär dock inte att dessa ytor omfattas av anmälan och av den förevarande prövningen, och några krav avseende ljudnivå har heller inte ställts avseende dessa ytor. Barn- och ungdomsnämnden gör gällande att det inte finns något skäl att göra skillnad på befintliga utomhusytor som tillhör Furulundsskolan och övriga lokaler inomhus som eleverna har tillgång till på sätt som underinstanserna gjort när krav ställts gällande ljudnivån i det ena fallet (utomhus) men inte i det andra (inomhus).

Med hänvisning till vad ovan anförts gör barn- och ungdomsnämnden gällande att endast de tillkommande ytorna om 900 + 830 m² som tillhör paviljongerna skall omfattas av krav avseende ljudnivå utomhus i det förevarande fallet.

De tillkommande ytorna tillhörande paviljongerna utgörs av en yta benämnd skolgård och en yta benämnd bollplan. För redogörelse av utförda beräkningar, mätningar, bedömningar m.m. till grund för nedan angivna värden avseende ljudnivå utomhus för den anmälda verksamheten (skolgård och bollplan) hänvisas till rapporten Furulundsskolan - Förtydligande avseende bullerfrågor.

Vad avser vägtrafik uppgår den ekvivalenta ljudnivån på skolgården till 50 dB(A) och på bollplanen 51 dB(A). Värdena har korrigerats för årsmedeldygntrafiken år 2030. Den maximala ljudnivån uppgår till 62 dB(A) för skolgården och 61 dB(A) för bollplanen.

Vad avser tågtrafik uppgår den dygnsekvivalenta ljudnivån till 45 dB(A) på skolgården och 50 dB(A) på bollplanen. Den maximala ljudnivån uppgår till 65 dB(A) på skolgården och 70 dB(A) på bollplanen vad avser buller från godståg, för övriga tågtyper är värdena lägre.

En sammanvägning av väg- och spårtrafiksbuller gällande den dygnsekvivalenta ljudnivån ger 51 dB(A) på skolgården och 54 dB(A) på bollplanen.

Som framgår överskrider ljudnivån utomhus inte de av länsstyrelsen fastställda värdena avseende varken dygnsekvivalent eller maximal ljudnivå för väg- och spårtrafik. Inte heller vid en sammanvägning av de respektive bullerkällorna överskrids det dygnsekvivalenta värdet på 55 dB(A). Det saknas således skäl att förbjuda den anmälda verksamheten med hänsyn till ljudnivån utomhus avseende de tillkommande ytorna tillhörande paviljongerna, varvid länsstyrelsens förbud vad avser punkten 1 i det överklagade beslutet skall upphävas.

För det fall att mark- och miljödomstolen trots allt skulle anse att hela skolgården tillhörande Furulundsskolan (19 020 m²) skall prövas avseende ljudnivå utomhus i förevarande mål, får följande anföras.

Bullernivåer avseende hela skolgården tillhörande Furulundsskolan (19 020 m²) har beräknats i rapporten Furulundsskolan Trafikbullerutredning skolgård. Av beräkningarna framgår att för ca 80 % av skolgården innehålls idag de aktuella riktvärdena för buller. För en mindre del av skolgården, de delar som ligger närmast mot Wrangelsgatan och Karl Ifvarssons gata/Nämndemansgatan, överskrids riktvärdena något avseende ekvivalent och maximal ljudnivå. De nuvarande bullervärdena framgår av kartbilagor till Furulundsskolan Trafikbullerutredning skolgård, av karta A1 framgår sammanvägd ekvivalent ljudnivå, av karta A2 framgår maximal ljudnivå vägtrafik och av karta A3 framgår maximal ljudnivå tågtrafik.

Bullervärdena för del av skolgården närmast Wrangelsgatan kan sänkas genom att ett bullerskydd av trä med höjden 2,5 meter anordnas på en sträcka av ca 200 m, se avsnitt 7.2 i rapporten Furulundsskolan Trafikbullerutredning skolgård. Effekten av detta blir att de aktuella riktvärdena för buller innehålls på ca 95% av skolgården. De beräknade bullervärdena, efter utförande av sådan bullerskärm framgår av kartor B1-B3 i Furulundsskolan Trafikbullerutredning skolgård. Av karta B1 framgår sammanvägd ekvivalent ljudnivå, av karta B2 framgår maximal ljudnivå vägtrafik och av karta B3 framgår maximal ljudnivå tågtrafik. Utförande av bullerplank längs med Wrangelsgatan bedöms medföra att riktvärdena för buller kan innehållas samt

bedöms vara praktiskt möjligt att utföra. Kostnaden för skyddsåtgärden bedöms uppgå till ca 2,5–3 miljoner kronor.

Vad gäller den mindre del av skolgården som ligger längs med Karl Ifvarssons gata, en remsa på ca 5 meter omedelbart innanför skolans tomtgräns, bedöms dock bullerbegränsande skyddsåtgärder vara varken rimliga eller lämpliga att utföra med hänsyn till de oönskade följd effekter som skulle uppkomma till följd därav. Området mot Karl Ifvarssons gata används för upphämtning och avlämning av elever, vilket innebär svårigheter vid en avskärmning. Ett bullerskydd längs denna sträcka skulle behöva ha t.ex. portar alternativt behöva byggas omlott för att skapa öppningar. Detta skulle ge en trång passage och vara olämpligt ur säkerhets synpunkt, t.ex. vid nödsituation. Det skulle vidare skapa en avskärmning som kan orsaka en otrygghetskänsla för eleverna, öka trafiksäkerhetsrisker, minska önskvärd insyn till skolområdet samt även öka risken för en otrygg miljö efter skoltid. Möjligheten att utföra bullerskydd längs den aktuella sträckan har undersökts, varvid hänvisas till avsnitt 8.3 i rapporten Furulundskolan Trafikbullerutredning skolgård. Bedömningen är att det skulle krävas en ca 1,5 meter hög skärm med längden ca 200 meter för att riktvärdena skall kunna innehållas. Som framgår därav är det inte branschpraxis att föreslå bullerskärmar vid den aktuella typen av gata.

Kostnaden för att utföra bullerskydd mot Karl Ifvarssons gata bedöms uppgå till ca 3 miljoner kronor och kostnaden bedöms inte vara skälig i förhållande till den eventuella nytta som skulle uppkomma samt med hänsyn till de negativa effekter som en dylik åtgärd skulle medföra.

För det fall att hela Furulundsskolans skolgård skall omfattas av den förevarande prövningen kan konstateras att ljudnivån utomhus kan reduceras genom utförande av bullerskydd. På så sätt undviks att riktvärdena för "äldre skolgård" enligt Naturvårdsverkets riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik överskrids gällande i princip hela Furulundsskolans skolgård (ca 95 % av 19 020 m²), avseende dygnsekvivalent och maximal ljudnivå för väg- och spårtrafik. Inte heller vid en sammanvägning av de respektive bullerkällorna

överskrider det dygnsekvivalenta värdet på 55 dB(A). För det fallet att mark- och miljödomstolen skulle anse att utförande av bullerbegränsande åtgärder längs med Wrangelsgatan, enligt ovan beskrivning, krävs för att den anmälda verksamheten i paviljongerna skall kunna godkännas, samt att kostnaden är rimlig i förhållande till den effekt som uppnås, godtar barn- och ungdomsnämnden detta som villkor/försiktighetsmått i målet. För resterande del av skolgården (ca 5 %) bedöms bullerbegränsande åtgärder inte vara skäligen enligt 2 kap. 7 § miljöbalken och heller inte lämpliga, se ovan.

Det saknas således skäl att förbjuda den anmälda verksamheten med hänsyn till ljudnivån utomhus avseende hela Furulundsskolans utomhusyta, varvid länsstyrelsens förbud vad avser punkten 1 i det överklagade beslutet skall upphävas.

Länsstyrelsen har fastställt att vibrationer inte bör överstiga 1,0 mm/s i paviljongerna tillhörande den anmälda verksamheten.

För redogörelse av utförda beräkningar, mätningar, bedömningar m.m. till grund för nedan angivna värden avseende vibrationer för den anmälda skolverksamheten hänvisas till Vibrationsmätning paviljonger den 7 september 2018 samt även rapporten Furulundskolan - Förtydligande avseende bullerfrågor den 8 oktober 2018.

Vibrationer från spårtrafik har uppmätts till högst 0,29 mm/s i paviljongerna, detta under en godstågspassage. För övriga tågtyper har värdena varit betydligt lägre. Den subjektiva upplevelsen vid mättillfället har vidare varit att endast passage från godståg har varit noterbara, medan övriga tåg inte gått att uppfatta.

Som framgår överskrider vibrationsnivån varken det av länsstyrelsen fastställda riktvärdet på 1,0 mm/s eller det av miljönämnden förespråkade riktvärdet på 0,4 mm/s. Det saknas således skäl att förbjuda den anmälda verksamheten med hänsyn till vibrationer, varvid länsstyrelsens förbud vad avser punkten 3 i det överklagade beslutet skall upphävas.

Länsstyrelsen har fastställt att ljudnivån inomhus inte bör överstiga riktvärdena 30 dB(A) ekvivalent och 45 dB(A) maximalt, enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus (FoHMFS 2014:13).

För redogörelse av utförda beräkningar, mätningar, bedömningar m.m. till grund för nedan angivna värden avseende ljudnivå inomhus för den anmälda skolverksamheten hänvisas till rapporten Furulundskolan - Förtydligande avseende bullerfrågor.

Vad avser tågtrafik uppgår den dygnsekvivalenta ljudnivån i det mest bullerutsatta utrymmet inomhus till 19 dB(A). Den maximala ljudnivån uppgår till 39 dB(A).

Vad avser vägtrafik uppgår den ekvivalenta ljudnivån till 26 dB(A), värdet innefattar dock även tågtrafik. Den maximala ljudnivån uppgår till 27 dB(A) mot Wrangelsgatan och 35 dB(A) mot lokalgatan.

En sammanvägning av väg- och spårtrafiksbuller gällande den dygnsekvivalenta ljudnivån ger 26 dB(A) i det mest bullerutsatta utrymmet inomhus.

Som framgår överskrider ljudnivån inomhus inte de fastställda riktvärdena avseende dygnsekvivalent eller maximal ljudnivå för väg- och spårtrafik. Inte heller vid en sammanvägning av de respektive bullerkällorna överskrids det dygnsekvivalenta riktvärdet på 30 dB(A). Det saknas således skäl att förbjuda den anmälda verksamheten med hänsyn till ljudnivå inomhus, varvid länsstyrelsens förbud vad avser punkten 4 i det överklagade beslutet skall upphävas.

Miljönämnden har med anledning av barn- och ungdomsnämndens överklagande anfört bl.a. följande.

Miljönämnden vidhåller sin bedömning att vibrationerna inte ska överskrida 0,4 mm/s. Beträffande skälen till detta hänvisas i synnerhet till den miljörättsliga

försiktighetsprincipen samt principen om samverkande störningskällor (se bland annat Naturvårdsverkets riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik NV-01534-17). Barn och ungdomsnämnden har visat att vibrationerna inte överstiger 0,4 mm/s vid mätning den 7 september 2018.

Miljönämnden vidhåller att barn- och ungdomsnämnden inte har visat att riktvärdena för buller inomhus enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd FoHMFS 2014:13 är uppfyllda. I den av barn- och ungdomsnämnden åberopade bullerutredningen framgår att hänsyn enbart har tagits till buller från väg- och spårtrafik. Av Folkhälsomyndighetens allmänna råd framgår att samtliga ljudkällor ska beaktas vid bedömningen av om riktvärdena är uppfyllda.

Miljönämnden vidhåller inställningen att det är hela den i anmälan angivna ytan som ska vara föremål för bedömningen. Precis som barn- och ungdomsnämnden har anfört har eleverna tillgång till hela befintliga skolgården. Miljönämnden vidhåller bedömningen att det enligt 2 kap. 7 § miljöbalken inte kan anses orimligt att uppföra bullerskydd.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Ljudnivå utomhus

Domstolen konstaterar inledningsvis att höga bullernivåer på skolgårdar kan bidra till att de barn som vistas där påverkas av bl.a. stressrelaterade symptom och att inlärningsförmågan försämras. Naturvårdsverkets vägledning ”Riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik” utgör härvid ett viktigt underlag för bedömning av vilka skyddsåtgärder som kan vara motiverade. I vägledningen finns en indelning i olika riktvärden beroende på om det är fråga om en ny eller äldre skolgård. Som framgår av handlingarna i detta mål är det inte uppenbart vilka riktvärden som ska användas då det är fråga om en utökning av en befintlig skola.

Mark- och miljödomstolen instämmer dock i länsstyrelsens bedömning att det i detta fall är rimligt att utgå från riktvärdena för en s.k. äldre skolgård så att riktvärdena som är aktuella för ljudnivån utomhus är 55 dB(A) mätt som ekvivalent ljudnivå för dygn och 70 dB(A) mätt som maximal ljudnivå.

Det är inte ovanligt att skolgårdar i tätorter utsätts för trafikbuller i en utsträckning som överskrider riktvärdena i Naturvårdsverkets vägledning på i vart fall delar av skolgården. Domstolen anser att det för befintliga skolgårdar inte är rimligt att strikt tillämpa vägledningen för skolgårdarnas alla delar. I rapporten ”Utomhusmiljö på förskolor i Göteborg” från den 21 juni 2016 (s. 15) har Västra Götalandsregionens Miljömedicinska centrum förslagit kriterier för buller i utomhusmiljön på förskolor i tre klasser; god ljudnivå, acceptabel ljudnivå och dålig ljudnivå. För klassen acceptabel ljudnivå anges följande kriterier.

- Gårdar där mer än 10 % av ytan överstiger 50 dB(A) men där mindre än 50 % av ytan överstiger 55 dB(A) samtidigt som inte mer än 10 % överskrider 60 dB(A) har en acceptabel ljudnivå.

Domstolen bedömer att dessa kriterier är rimliga att beakta vid bedömning av behovet av bullerdämpande åtgärder på Furulundsskolan. Av de utredningar beträffande buller som redovisats avseende Furulundsskolan framgår att den för skolgårdar rekommenderade ekvivalenta nivån 55 dB(A) beräknas överskridas på de delar av skolgården som gränsar till Wrangelsgatan respektive Karl Ifvarssons gata motsvarande omkring 20 % av den totala skolgården. Domstolen saknar skäl att ifrågasätta resultaten då utredningarna är utförda av konsulter med dokumenterad kunskap i fråga om bullerutredningar och redovisat tillvägagångssätt bedöms vara väl avvägt. Domstolen konstaterar att kriterierna för ”acceptabel ljudnivå” med god marginal uppfylls för Furulundsskolan. Domstolen finner sammantaget, även med hänsyn till vad miljönämnden haft att anföra i fråga om svårigheterna att sammanväga buller från spårvägstrafik och vägtrafik, att det inte är motiverat att förbjuda verksamheten på grund av buller utomhus eller ställa krav på uppförande av bullerplank i anslutning till ovan nämnda gator vid Furulundsskolan.

Länsstyrelsens beslut ska således ändras och punkten 1 i miljönämndens beslut upphävas.

Partikelhalter

Miljönämndens förbud avser att barn- och ungdomsnämnden ska vidta avhjälpande åtgärder så att partikelhalten PM 10 underskrider vissa angivna halter. En grundläggande förutsättning för ett så utformat beslut är att barn- och ungdomsnämnden har faktisk och rättslig möjlighet att vidta åtgärder avseende partikelhalterna.

Barn- och ungdomsnämnden har dock inte faktisk eller rättslig möjlighet att vidta eller ställa krav på att dammbindande åtgärder vidtas på vägbanan eftersom detta åligger annan nämnd eller myndighet. Miljönämndens överklagande avseende länsstyrelsens upphävande av denna del av förbudet ska därför avslås redan på denna grund.

Vibrationer

Den utredning som barn- och ungdomsnämnden kommit in med visar att det inte föreligger någon risk för olägenhet till följd av vibrationer. Miljönämndens beslut ska därför upphävas avseende denna del (punkt 3).

Ljudnivå inomhus

Barn- och ungdomsnämndens utredning ger med tillräcklig säkerhet vid handen att riktvärden för bullernivåer inomhus inte överskrids. Miljönämndens beslut ska därför upphävas även avseende denna del (punkt 4).

Sammanfattning

Även med beaktande av effekten av samtliga störningskällor tillsammans finner mark- och miljödomstolen att det saknas grund för miljönämndens beslut om förbud och försiktighetsmått.

Punkten 5 i miljönämndens beslut upphävdes av länsstyrelsen och den punkten är inte överklagad till mark- och miljödomstolen. Länsstyrelsens beslut om upphävande gäller således i den delen. Länsstyrelsen upphävde även punkten 2 i miljönämndens beslut och det beslutet av länsstyrelsen har domstolen ansett vara riktigt. Bl.a. detta innebär att miljönämndens överklagande ska avslås. När det gäller punkterna 1, 3 och 4 i miljönämndens beslut ska länsstyrelsens beslut ändras så att miljönämndens beslut upphävs i dessa delar. Sammanfattningsvis innebär detta att miljönämndens beslut om förbud för den anmälda verksamheten upphävs och att inget av de föreskrivna försiktighetsmåtten kvarstår. Den anmälda skol- och fritidsverksamheten i paviljonger på fastigheten Krönikan 2 i Halmstads kommun föranleder därmed inga ytterligare åtgärder än vad barn- och ungdomsnämnden har åtagit sig i anmälan.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 1 mars 2019.

Stefan Mattsson

Gunnar Barrefors

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Stefan Mattsson, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Barrefors. Föredragande har varit beredningsjuristen Fredrik Gustafsson.